

Українські композитори епохи бароко

Микóла Пáвлович Диле́цький (бл. 1630, Київ — бл. 1690, Москва) — український музичний теоретик, композитор. Писав духовну музику. Автор праці «Мусікійська граматика» (1675), що викладає основи партесного співу і теорії.

Народився у Києві близько 1630 року (біографічні дати Дилецького можна встановити тільки приблизно). Здобув освіту у Віленській єзуїтській академії, його музичними вчителями були українські музиканти Микола Замаревич та Мартин Мельчевський. Як регент і вчитель церковного співу Дилецький працював у Вільнюсі, Смоленську і, з 1670-х років — у Москві. Ймовірно, був регентом царського московського хору Григорія Строганова. Як композитор Дилецький мало відомий. Проте його твори, видані у 1981 році видавництвом «Музична Україна» свідчать про те, що Микола Дилецький був одним з найвидатніших творців партесної музики.

Микола Дилецький є творцем цілої школи мистецтва співу західного напрямку. І дійсно, як теоретик й педагог Дилецький створив школу, з якої вийшов ряд визначних композиторів кінця XVII і початку XVIII століття. Найвизначнішим музикознавчим твором Миколи Дилецького вважається «Грамматика пѣнія мусикийского». Українські вчені вважають, що початково робота написана книжною українською мовою, проте пізніше задля поширення цієї роботи автор зробив ряд перекладів на російську мову. «Грамматика» Дилецького стала першим з музично-теоретичних трактатів, які докладно пояснили технічну суть лінійної, нотної системи, партесного співу і партесної композиції. В цій праці Дилецький виступив на захист «вільних» прийомів композиції, розглядаючи музику, як мистецтво творчо живе, емоційно визначне. «Граматика» по суті була також і першою працею, що узагальнила музично-теоретичні знання, доти засвоювані переважно через усну традицію. Встановлена ним термінологія надовго утвердилася в теоретичній, педагогічній практиці шкіл і композиторів і мала величезне практичне значення та сприяла плідній діяльності багатьох співаків і регентів другої половини XVII й початку XVIII століття. «Грамматика пѣнія мусикийского» вважається першим із збережених наукових творів, у яких описано Квінтове коло.

Симеон Пекалицький (іноді Семен Пекалицький; 1630 — 1688?) — український композитор, хоровий диригент, музичний педагог. Автор партесних хорових творів.

Про життя Симеона Пекалицького відомо мало. Народився в Україні приблизно 1630 року, навчався у вищих школах Києва, Львова, Острога чи Луцька. Здобув ґрунтовну музичну освіту.

У 60-ті рр. XVII ст. Симеон Пекалицький керував капелою чернігівського архієпископа Лазаря Барановича. Можна припустити, що саме Лазар Баранович звернув увагу на здібного юнака. У середині 1660-х рр. московський цар зацікавився можливістю впровадження багатоголосного співу в московській церкві. 1666 року чернігівський хор, як показовий, їде до Москви, де працює майже рік. С. Пекалицький отримав нагоду продемонструвати і свою музику, і диригентську майстерність.

1667 року митець стає керівником хорової капели Йосипа (Івана) Шумлянського у Львові, а 1673 р. його знову запрошують до Москви, де він стає на чолі Придворної капели. У 80-ті роки XVII ст. знову повертається в Україну та оселяється в Новгороді-Сіверському.

У реєстрі нот бібліотеки Львівської братської школи за 1697 р. згадується 8-ми голосна «Служба Божя» Симеона Пекалицького. Очевидно вона також і виконувалась хором Львівської братської школи.

До наших днів дійшли церковні твори композитора: 8-голосні «Служби Божі», хорові концерти «Дух Твій благий», «Веселяться і радіють».

Літургії С. Пекалицького – твори високої мистецької ваги, перші зразки українського музичного бароко. «Дух Твій благий» – художньо довершений, емоційно виразний зразок жанру партесного концерту, один з перших українських концертів доби бароко.

Димитрій Туптало (Данило Савич Туптало), син козацького сотника (народився в 1651 р., помер 1709 р.), вихованець Києво-Братської школи, з 1668 р. монах з ім'ям Димитрія; до 1701 р. жив і працював тільки на Україні. Першим друкованим твором його була книга «Руно орошенное» (1683), складена з доручення Лазаря Барановича, — збірник оповідань про чудеса від ікони Богородиці Чернігівського Троїцько-Іллінського монастиря (збірник типом своїм аналогічний з «Небом новим» Галятовського). З того ж року, оселившись у Києво-Печерській лаврі, Димитрій віддався складанню величезного збірника житій святих — «Четьи-Минеи», початого друком у 1684 р. (в чотирьох істинах: друга — 1695 р., третя — 1700 р., четверта — 1705 р.), що став згодом однією з найпопулярніших книг серед письменних людей різних станів і перевидавався із змінами до XX ст.

Одночасно Димитрій почав виступати як церковний оратор: перша з його промов, які збереглися, — на роковини смерті відомого церковного діяча й письменника Інокентія Гізеля, виголошена була в 1685 р.

З 1701 р. діяльність Дмитрія переноситься до Москви, а з 1703 р. він стає митрополитом Ростовським. Тут Дмитрій продовжував свою діяльність і як письменник, і як оратор. Опозиційно настроєний проти методів проведення реформ Петра I, він, проте, не пристав до ворогів реформи, активної участі в церковно-політичній боротьбі не брав, віддавшись справі організації заснованої ним у Ростові на український зразок школи, для учнів якої він писав, між іншим, і драматичні твори («Комедія на рождество Христово»). Мова його творів, написаних у Ростові, так само як мова «Четьих-Миней», церковнослов'янська з рідкими українізмами; найближча до української народної мова його ранніх проповідей, побудованих за правилами київської шкільної риторики.

Проповіді ці видані Ан. Тітовим («Проповеди святителя Дмитрія, митрополита Ростовського, на украинском наречии», М., 1909), за виданням якого й наводиться поданий далі уривок з «Пирамиды».

Джерела:

<http://litopys.org.ua/biletso/bilo21.htm>;

<http://ukrmusic.poetryclub.com.ua/metrs.php?id=60&type=biogr>;

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BE%D0%BD_%D0%9F%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9;

facebook.com/kupyansk.kdmsh1/photos/пубрика-цікаві-факти-%EF%B8%8Fмикóла-пáвлович-дилéцький-бл-1630-київ-бл-1690-москва-у/2413620752193650/.